
A HAZAI BÜNYLDÖZÉSI CÉLÚ HÍRSZERZÉSI MODELL JÖVŐJE

A bűnüldözési célú hírszerzés stratégiai hírszerzésre és meghatározott bűncselekmények esetében egy elsődleges információ-ellenőrző taktikai hírszerzésre bontható. Utóbbit követheti a büntetőeljárás keretében végezhető felderítés, speciális, fedett nyomozati tevékenységek végrehajtásával.

A kétféle, eltérő célú, de hasonló módon végezhető speciális, fedett eszközrendszer a külföldi példákra alapozva véleményem szerint egy egységes modell szerint szervezett bűnüldöző hatósági hírszerző egységek tudják hatékonyan és törvényesen működtetni.

Az angolszász hírszerző modellekben a hírszerzésen és elemzésen alapuló bűnüldöző tevékenység *a közösségi és probléma-orientált rendszert¹* folyamatait alakítják át hírszerző-elemző műveletekké, amelyek segítségével a *bűncselekményeket és azok kialakulását feltérképezik és proaktív módon ellenlépéseket fogalmazznak meg.* Az elemzett bűnüldözési információn alapuló bűnüldözési tevékenység, azaz a bűnügyi vagy helyesebben bűnüldözési célú hírszerzés modellje egy *együttműködési forma*, amely a *hírszerzési-elemzési egységek kialakításán, hatékony működtetésén, a hírszerzési modell és gondolkodásmód szervezetszerű terjesztésén és alkalmazásán, a műveletek fejlesztésén, valamint a közösségi és a problémamegoldó rendszert együttes előnyeiben alapszik.*

A hatékony bűnüldözési stratégiákat vizsgáló külföldi kutatók alábbiakban felvázolt megállapításai alapján arra következtetésre juthatunk, hogy a hírszerzés-elemzés és a közösségi vagy probléma-orientált rendszer eredménye külön-külön is, de együttes alkalmazásukkal hosszú évekre, mérhetően hasznosulni tud a bűnüldözési tevékenységben.

„Az elemzett információn alapuló bűnüldöző tevékenységet eredetileg a Kent-i rendőrség fejlesztette ki, válaszul a meredeken emelkedő vagyron elleni bűncselekmények csökkentésére. Azt gondolták, hogy a bűncselekmények nagy százalékát ugyanazok a bűnözők követik el. Ezért a leggyakoribb bűncselekményekre és azok elkövetőire koncentráltak. Az új modell a kulcsszerepet betöltő bűnözői magatartásokra koncentrált és célpontokat jelölt ki. Először a bűnügyi problémát azonosították, majd elemzés-értékelést követően kulscélpontokat jelöltek meg a nyomozások (felderítések), büntetőeljárások számára. Kielemezték, hogy kik felelősek a bűncselekmények elkövetésének többségéért és a felderítések eredményessége érdekében sorrendiséget állítottak fel az észleléseknél, bejelentéseknél és a prioritásoknak nem megfelelő (kevésbé fontos) információkat,

¹ A közösségi rendszer alapkonceptiója a látható, elsősorban megelőző jellegű rendőrség és a lakosságnak a rendészeti funkciók segítségébe történő aktív bevonása. A probléma-orientált rendszert a gyakran előforduló bűnüldözésileg releváns problémákat előidéző okokat vizsgálja, elemzi, értékeli és ezt követően célirányosan válaszlépéseket ad, majd a folyamat eredményét értékeli.

vagy nem bűnügyi relevanciájú információkat a bűnüldözési tevékenységben együttműködő nem rendőri szervekhez, egyéb ügynökségekhez irányították, így több idejük maradt a meghatározott iránynak megfelelő felderítésekre. Ezt ún. „utólagos kiegyenlítő szolgáltatási” modellnek hívták. Ezzel a modellel 3 év alatt 24 %-al csökkent a vagyon elleni bűncselekmények száma.”²

A rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport (PGEAPS) zárójelentése alapján:

„A közösségi (vagy ahogy néhány európai országban elnevezték: lakosság közeli) rendészet az egyike azoknak a rendészeti elméleteknek, amelyeket rendészeti koncepcióként és stratégiaként az USA-ban dolgoztak ki, majd a 80-as években Európában is alkalmaztak (Skogan, 2004³; Balvig és Holmberg, 2004). Azonban a közösségi rendészet számos elemét – igaz, anélkül, hogy látványos elméleti és konceptuális kontórsbe bújatták volna – helyileg már jóval azelőtt alkalmazták sok európai ország rendészeti gyakorlatában, hogy felkapott divatszavakká koptak volna. Itt van például az angol gyalogos rendőrrjárőr, a „Bobby”, aki jól ismerte a helyi közösséget, a helyben lakókat, és azt is tudta, hogy kik a bajkeverők. A nagy tetszéssel fogadott és sikeres japán közösségi rendészeti modell, a Koban rendszer kidolgozásához valójában a 19. század végén Berlinben létrehozott körzeti rendszer adta az inspirációt (Balvig és Holmberg szerint, 2004, 19-20. oldal), de a brit rendszer is hatott rá. *A közösségi rendészet alap gondolata az, hogy a rendőrséget decentralizálva közelebb kell hozni a helyi lakóközösségekhez, ehhez pedig a körzeti őrszobák hálózatára támaszkodva a rendőröket személyesen is össze kell ismertetni a lakossággal, fokozni kell a rendőrség láthatóságát a köztereken, továbbá a közösséget be kell vonni azoknak a problémáknak a meghatározásába, amelyeket a rendőrség azután a társszervekkel és a lakossággal együttműködve megold. Ezenkívül az a jó, ha a közösségi rendészet inkább megelőző jellegű, mint reaktív, ugyanis a fő cél a lakosság biztonságérzetének növelése.*”⁴

„A „probléma-orientált rendészet” (angol rövidítéssel: POP) koncepcióját Herman Goldstein (1979; 1990) eredetileg az esemény-orientált, reaktív rendészet kritikájaként és alternatívájaként dolgozta ki. Bár a modell első gyakorlati megvalósításának helyszíne az USA volt, hamarosan több európai ország rendőrsége átvette azt – legalábbis az elmélet szintjén. Fokozatosan számos európai fogantatású elképzelés is beépült a POP stratégiába, többek között például a „szituatív bűnmegelőzés” fogalma (Clarke, 1983; 1992⁵). Bár általános az egyetértés abban a tekintetben, hogy a POP megközelítés praktikus és célszerű, a modell gyakorlati megvalósítása nem felelt meg maradéktalanul a vele szemben támasztott elvárásoknak. Kiderült ugyanis, hogy a POP bonyolultabb feladat, mint gondolták,

² Marylin B. PETERSON: *Intelligence Led Policing- The New Intelligence Architecture*. - Washington, Bureau of Justice Assistance, 2005. - p. 9.

³ Wesley G. SKOGAN: *Community Policing: Can it work?* - Belmont, USA: Wadsworth, Cengage Learning, 2004.

⁴ Hans-Gerd JASCHKE, Tore BJØRGO, Francisco del Barrio ROMERO, Cees KWANTEN, Robin MAWBY, Milan PAGON – Final Report on a European Approach to Police Science, (PGEAPS), CEPOL, 2007. - p. 63.

⁵ CLARKE, R. V. : *Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practical Scope*. -In. Crime and Justice: An Annual Review of Research, Chicago, 1983. 4. sz. - p. 225-256.

és komoly elemző kapacitásokat kíván a megvalósításával megpróbálkozó rendőri szervezet részéről (Knutsson, 2003⁶).⁷

„A hírszerzés alapú rendészet számos jellemzőjében megegyezik a fent említett stratégiákkal, néhány tekintetben viszont eltér azoktól (Tilley, 2003⁸). Ha összevetjük a közösségi és a probléma-orientált rendészettel, akkor kitűnik, hogy a hírszerzés alapú rendészet közelebből fókuszál a bűnüldözésre, valamint a büntető igazságszolgáltatás eszközeire és céljaira.

A definíció szerint a hírszerzés alapú rendészet a bűnügyi hírszerző elemzés szigorú döntéshozatali eszközként való alkalmazása azzal a céllal, hogy hatékony rendészeti stratégiákon keresztül előmozdítsa a bűncselekmények számának csökkenését és a bűnmegelőzést (Ratcliffe, 2003⁹).

Már több nagy rendőrség döntött úgy, hogy a hírszerzés alapú megközelítést rendészeti stratégiájának meghatározó részévé teszi. Erre az egyik legjobb európai példa a brit National Intelligence Model (Nemzeti Hírszerzési Modell). A nagy kérdés az, hogy mitől más ez a megközelítés. Sok rendészeti kutató teszi fel ezt a kérdést nem kis kritikai élel. Gill (2000) arra kíváncsi, hogy a *nyomozás munkája a hagyományos reaktív stratégiákhoz képest célirányosabb lett-e a hírszerzés prioritásai által*. Kleiven 2007-ben megjelenő munkájában¹⁰ a következő kérdést teszi fel: „What is the intelligence in the National Intelligence Model?“, és ezzel azt sugallja, hogy a Nemzeti Hírszerzési Modell nem használta ki kellően a közösségi hírszerzés lehetőségeit, ehelyett túlságosan is a hagyományos hírszerzési forrásokra, azaz a rendőrökre és a besúgókra támaszkodik.”¹¹

Az elemzett információkon alapuló bűnüldözési célú hírszerzés – mint a gyakorlatban alkalmazott alapvető bűnüldözési tevékenység – jogilag szabályozott módon elsősorban az angolszász területeken alakult ki Nagy-Britanniában az 1990-es években és később az Egyesült Államokban. A 2001 szeptemberében elkövetett terrortámadás rendkívül nagy szerepet játszott az elemzett hírszerzési információkon alapuló bűnüldözési tevékenység elterjedésében és az információk megosztásában az Egyesült Államokban.

⁶ Johannes KNUTSSON: Problem-Oriented Policing: From innovation to Mainstream. - In. Crime Prevention Studies vol 15. -Devon UK: Willan Publishing, 2003.

⁷ Hans-Gerd JASCHKE, Tore BJØRGO, Francisco del Barrio ROMERO, Cees KWANTEN, Robin MAWBY, Milan PAGON: A rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport (PGEAPS) zárójelentése, TRC 2007.19-20.04 4.2.1 Final Report on a European Approach to Police Science, 2007 p.64.

⁸ TILLEY, N.: Community Policing, Problem-oriented Policing and Intelligence-Led Policing. T. Newburn (ed) Handbook of Policing, Cullompton, Devon: Willan 2003.

⁹ Jerry H. RATCLIFFE: Intelligence-led Policing, - Cullompton: Willan Publishing, 2008.

¹⁰ Maren Eline KLEIVEN: Where`s the intelligence in the UK`s National Intelligence Model?, International Journal of Police Science and Management. 2007/3. pp. 257-273.

¹¹ Hans-Gerd JASCHKE, Tore BJØRGO, Francisco del Barrio ROMERO, Cees KWANTEN, Robin MAWBY, Milan PAGON: A rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport (PGEAPS) zárójelentése, TRC 2007.19-20.04 4.2.1 Final Report on a European Approach to Police Science, 2007 p. 65.

Az Európai Unióban elsősorban a szervezett bűnözés, terrorizmus és a súlyos bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés érdekében a különböző stratégiai programtervekben és cselekvési programokban terjedt el fokozatosan a hírszerzésen és elemzésen alapuló bűnüldözési tevékenység kialakításának a szükségessége.

A stratégiai hírszerzés információs alappján is készülő Hágai Program irányította a figyelmet arra, hogy a megváltozott bűnözéssel szemben új stratégiai bűnügyi hírszerzési módszertant célszerű alkalmazni.

Az úgynevezett *Európai Bűnügyi Hírszerzési Modell* (ECIM) a műveleti alapú minőségi információk szerzésére és elemzésre épül.

A stratégiai cél a szervezett bűnözés jogi, pénzügyi és humán mozgásterének csökkentése. A bűnügyi felderítő szervek információs, egyéb államigazgatási ellenőrző és engedélyező szervezetek adatai alapján, az elemző szervek meglehetősen pontos csoport- és tevékenységelemzést képesek készíteni a bűnszervezetként azonosított struktúráktól.

Az ECIM, mint a gyakorlatban alkalmazott bűnüldözési stratégia az EU-ban ebben az időszakban még nem alakult ki.

Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája, a kapcsolódó politikai döntések, a tagállami biztonsági stratégiák összehangolása, harmonizálása érdekében 2009-ben megalakult egy nemzetközi projektcsoporthoz az Egyesült Királyság, Belgium, Hollandia és az Európai részvételével, amely a Harmony projekt elnevezést kapta.

A Harmony projektben a résztvevők felülvizsgálták az elméletben kidolgozott európai bűnügyi hírszerzési modellt és vállalták annak a tagállami bevezetését.

„Az ECIM egy olyan ciklikus folyamat, amelyben az EU tagállamok a szervezett bűnözéssel kapcsolatos operatív és stratégiai információikat megosztják az Europol együttműködésben, ahol évente egy alkalommal összeurópai fenyegetettség-értékelés készül, aminek alapján az EU Miniszterek Tanácsa meghatározza a következő évre vonatkozó prioritásokat.”¹²

Az Europol – mint az ECIM összeállítója – által meghatározott prioritásokat a bűnüldöző hatóságok/szervek operatív műveleteik és bűnüldözési stratégiáik kialakítása során figyelembe veszik, majd az elemzett információikat, adataikat megküldik az Europol részére.

Az Europol biztosítja, hogy évről évre „finomhangolva” az európai prioritásoknak megfelelő bűnüldözési információszerzés egy összehangolt és egységes módszertan alapján történjen. A meghatározott módszertan szerint összegyűjtött és részletesen kielemezett információkat az EUROPOL az európai döntéshozók és a tagállami döntéshozók, illetve hatóságok részére bocsátja. Emellett évente TE-SAT (terrorizmus fenyegetettség-értékelés) és SOCTA (súlyos és

¹² URSZÁN József: *A Harmony projekt: Európa stratégiai válasza a szervezett bűnözés kihívásaira.* - Nemzet és Biztonság, 2011/7. pp. 64-70.

szervezett bűncselekmények fenyegetettség-értékelése) nyilvánosan elérhető jelentések kerülnek publikálásra.

„Az ECIM olyan kérdéseket foglal magában, mint például *a fenyegetésértékelés összehangolása közös módszertan alapján*, a fenyegetésértékelés rendszeres támogatása ágazati sebezhetőségi tanulmányokkal, továbbá a szükséges pénzügyi és emberi erőforrások elosztása.”¹³

A 2011 októberében az Európai Parlament jelentést készített a szervezett bűnözés helyzetéről az EU-ban azzal a céllal, hogy felszólítsa a tagállamokat egy konkrét – jogalkotási és operatív intézkedéseket, valamint végrehajtási ütemtervet is magában foglaló – horizontális uniós stratégia kidolgozására. Ebben a jelentésben *felkérte a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki nemzeti terveket a szervezett bűnözés elleni fellépésre, proaktív nyomozati megközelítést alkalmazzanak és biztosítsák a fellépések központi összehangolását a több tagállamban már összegyűlt legjobb tapasztalatokból kiindulva.*

„2011. október 11-én az Európai Unió Tanács akkori lengyel elnöksége betervezte a bel- és igazságügyi tanácsosok, valamint a COSI (Belbiztonsági Állandó Tanács) támogató csoport elé azt a dokumentumot, amely a COSPOL keretében megvalósuló tevékenységek EMPACT-tá (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats- Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegetettség Ellen) történő módosításáról szól. A dokumentum szerint az OAP (Operational Action Plan - Műveleti Akcióterv) végrehajtása és annak ellenőrzése az EMPACT, mint prioritizált fenyegetettségek részére címzett multilaterális együttműködési platform figyelembevételével történik.

Az EMPACT prioritások meghatározása a 2011. évi OCTA jelentés alapján történt. A fenyegetettség értékelés aktualizálása és hatékonyabbá tétele érdekében az Europol tanácsadó munkacsoporti üléseket (SOCTA Advisory Group) szervezett 2011. november és 2012. áprilisa között. A munkacsoporti üléseken rendvédelmi jogalkalmazói tapasztalatok alapján kidolgozásra került az új Kiemelt Bűncselekmények és Szervezett Bűnözési Fenyegetettség Értékelés módszertana, ahol Magyarország is képviseltette magát. Az EUROPOL felhívta a tagállamok figyelmét, hogy szélesebb körben vállaljanak kötelezettséget minél több prioritás területén.

A 2011-2013-as első politikai ciklus gyakorlati végrehajtása a 2011-ben meghatározott prioritások, stratégiai célok és operatív akciótervek (OAP-ok) alapján, 2012-ben indult meg.”¹⁴

Az Európai Bűnügyi Hírszerzési Modell egy stratégiai hírszerzési, elemzési módszertan, amely alapján konkrét akciótervek készülnek és azok eredményei az európai hírszerzés-elemzésben hasznosulnak.

¹³ KENEDLI Tamás: Az EU biztonsági stratégiája és felderítő rendszere – In. DOBÁK Imre (szerk.): A nemzetbiztonság általános elmélete, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet, Budapest 2014. pp. 55-56.

¹⁴ JÁNOSA Krisztina: Az EU új bűnügyi hírszerzési modellje és az abból fakadó feladatok, diplomamunka NKE, Budapest, 2015. p. 57.

Európában elsősorban a súlyos és szervezett bűnözés elleni fellépés érdekében hoztak létre *különböző hírszerző modelleket*, amelyeknek a szervezetrendszeri megjelenése összevont nemzeti hírszerző ügynökségekben érhető tetten.

Svédországban 2009. óta egy ún. integrált megközelítést alkalmaznak a szervezett bűnözés megelőzése és az elleni való fellépés érdekében. Ennek részeként létrehozta egy Nemzeti Hírszerző Központot, melynek a közös irányító testülete a Közös Stratégiai Végrehajtó Tanács, és tagjai a Parti Őrség, Vámőrség, Gazdasági Bűnözés Elleni Hatóság, Végrehajtói Szolgálat, Bevándorlási Bizottság, Rendőrség, Büntetés Végrehajtás, Ügyészség, Biztonsági Szolgálat, Társadalombiztosítási Ügynökség és az Adóhatóság. A stratégiai döntések meghozatala egy közös nemzeti helyzetjelentésen alapul, amelyet a Hírszerző Központ készít el, a Regionális Hírszerző Központok adatai alapján is. Az operatív döntéseket a Közös Operatív Tanács hozza, amelyeket közösen vagy egyes résztvevő szervek hajtanak végre.¹⁵ A Hírszerző Központ jelenti a modell szervezeti felépítését, de emellett egy módszertant és stratégiát is kidolgoztak. A módszertan lényege az ún. bűnügyi arborisztikus módszer, amely a bűnözői csoportok felépítését, kapcsolatrendszerét tanulmányozza elsősorban és a stratégiai fontosságú személyeket beazonosítja és „kimetszi”. A módszer lényege, hogy jogi eljárásokkal és egyéb intézkedésekkel a bűnözői hálózat beazonosított belső körébe tartozó személyek bűnözői tevékenységét meggátolják, akadályozzák, és ezzel elérjék a bűnözői csoportok meggyengítését és végső soron felszámolását.

Finnországban a szervezett bűnözés megelőzése és az ellene való fellépés jegyében a *különböző rendvédelmi szervek szoros együttműködését alakították ki* a hírszerző modellben. Ennek során a Rendőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, valamint a Határőrség egy egységes Nemzeti Adatfeldolgozó és Elemző Központban működik együtt, ennek során közösen értékelik és választják ki a bűnügyi célpontokat, amelyek elleni hatékony fellépés közös együttműködést igényel. A közös Nemzeti Adatfeldolgozó és Elemző Központ a Nemzeti Nyomozó Iroda részeként működik, amely nemzeti szintű bűnügyi adatfeldolgozást, koordinálást és irányítást hajt végre. A Nemzeti Adatfeldolgozó és Elemző Központhoz regionális szintű bűnügyi adatfeldolgozó és elemző egységek tartoznak, mindegyik, a modellben résztvevő szervnél. A regionális adatfeldolgozó-elemző egységek konkrét nyomozások információs igényeit is kielégítik és a helyi szervek hírszerző munkáját is koordinálni tudják. A Finn modellben az együttműködő hatóságok rendkívül szoros kapcsolatban vannak egymással, de nem alkotnak egységes szervezetet, az adatbázisait külön működtetik. A közös fellépést igénylő esetekben a partnerhatóságoknak hozzáférési jogosultságaik vannak egymás adatbázisaihoz.

A fenti európai tagállami bűnüldözési gyakorlatok rövid tárgyalása után a Nagy-Britanniai bűnüldözési célú hírszerzési eljárások részletes áttekintése alapján kísérlet teszünk egy hazai bűnüldözési hírszerzési-elemzési modell gyakorlati megvalósítását támogató elmélet rövid bemutatására.

¹⁵ Kiegészítő megközelítések és intézkedések a szervezett bűnözés megelőzésére és az ellene való küzdelem érdekében, Brüsszel, 2011. május 30. 10899/11 .

Nemzeti hírszerzési modell (NIM)¹⁶

Az Egyesült Királyságban 1999-ben dolgozták ki a nemzeti hírszerzési modellt a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés érdekében.

A NIM modelljének alapja a bűnüldözési hírszerzés, mint tevékenység, de ez egyben egy *módszertant is jelent*, amelynek a kulcselemeivel olyan általános képet lehet alkotni a hírigénnyel érintett területről, ami nem csak a bűncselekmények felderítését segíti elő, hanem *a teljes bűnüldözés területén hasznosítható*.

A modell számos képesség meglétét feltételezi a szervezeten belül, amellyel a hírszerzés professzionális és továbbfejleszhető, valamint meghatározott hírszerzési-elemzési termékek állíthatók elő.

A NIM kulcselemei a modellben:

- feladat-meghatározó és koordináló eljárás
- négy kulcsfontosságú hírszerzési termék (stratégiai értékelés, taktikai értékelés, célpontképzés, problémaazonosítás)
- tudás termékek
- rendszer termékek

A modell működtetésekor már a bűnüldözési tevékenység megtervezése során figyelembe veszik a kormányzati elvárásokat és a helyi sajátosságokat, igényeket, valamint alkalmazzák a folyamatmenedzsment eredményeit és a bűnüldözési tudásbázist.

A célok elérését a modellben három kiemelt *tevékenység* segíti:

1. Feladatmeghatározó és koordináló csoportmegbeszélések. Ennek a vezetője a szervezet olyan beosztású vezetője, aki jogosult a szükséges erőforrások elosztása felett rendelkezni és ki tudja jelölni a feladatok végrehajtásáért felelős vezetőket. A *feladatszabó és koordináló csoportmegbeszélés* célja a maximális hatékonyság elérése. A csoportmegbeszélés szerepe az, hogy az ún. Kontroll Stratégiának megfelelően prioritásokat állítsanak fel a vezetők és feladatokat, határidőket szabjanak a hírszerzési, bűnügyi, a bűnmegelőzési, a közbiztonsági, közrendvédelmi egységek részére. Továbbá megbeszéljék a stratégiai és taktikai célokat, feladatokat. A megbeszéléseken a hírszerzési egység vezetője, elemzők, középszintű vezetők (osztályvezetők), specialisták vesznek részt. *A stratégiai feladatszabó és koordináló csoport negyedévente, félévente ül össze, a taktikai csoport heti gyakorisággal.* A taktikai feladatszabó és koordináló csoport fő feladata, hogy a Kontroll Stratégia taktikai „menüsorát” alkalmazza az új kihívásoknak, feladatoknak megfelelően, valamint ellenőrizze az egyeztetett tervek végrehajtását, és módosítson az aktuális helyzetnek megfelelően a meghatározott feladatokon. A taktikai hírszerzés-értékelés jelentései a kulcs elemei a taktikai csoport döntéshozatali folyamatának.

¹⁶ ACPO: Guidance on the National Intelligence Modell, 2005
<https://whereismydata.files.wordpress.com/2009/01/national-intelligence-model-20051.pdf> (Letöltés ideje: 2016. 01. 05.)

A "taktikai menü" elemei:

- a prioritási céloknak (Kontroll Stratégia) megfelelő *elkövetők beazonosítása*;
- a bűncselekmények és szabálysértések elkövetési „csúcspontjainak” menedzselése, *azaz a legfertőzöttebb helyek kontrolálása*;
- a *sorozatjellegű mutató bűncselekmények és szabálysértések felderítése, nyomozása*;
- *megelőző intézkedések széleskörű alkalmazása*, mint a közterületi kamerák, közvilágítás, közösségi akciók kezdeményezése.

A megbeszélés hatékonysága érdekében kijelölik azokat a felelősöket, akik a sorozatjellegű nyomozások eredményességéért, a jelentős bűnügyi fertőzöttségű helyek ellenőrzéséért, a kiemelt elkövetők beazonosításáért és a megelőző intézkedések meghozataláért felelősek. A tervezett intézkedések áttekintése, az azokhoz szükséges erőforrások igényének biztosítása a legfőbb feladata a taktikai csoportnak. A taktikai értékelések segítik a csoport munkáját, hogy az új és kiemelkedő bűnügyi relevanciájú jelenségek tényleges hatásfokát, befolyását meg tudják ítélni. Fontos, hogy a csoport tagjai ellenőrizzék a hírszerzési információk mennyiségét, minőségét és beépítsék azokat a döntéshozatali folyamatokba.

Több régiót érintő vagy nemzetközi ügyekben, több szerv képviselőiből vagy több régió képviselőiből hoznak létre taktikai feladatszabó, koordináló csoportot.

2. *Hírszerzési „termékek” előállítása.* A hírszerzési „termékek” előállítása a feladat meghatározó és koordináló csoport célkitűzései lapján lehetséges az ehhez szükséges erőforrások biztosításával.

3. *A hírszerzési munka végzésének a jelentősége.* A feladat meghatározó és koordináló csoportnak legfontosabb feladata, hogy kijelölje a célokat, biztosítsa az erőforrásokat és fenntartsa a hírszerzési képességeket.

A feladatszabó és koordináló eljárás sikerességét un. „*tudásbázis termékek*” és „*rendszertermékek*” segítik. A tudásbázis termékek például a legjobb gyakorlatokat leíró összefoglalók, iránymutatások, fedett technikák alkalmazásának szabályai, humán erőforrások működtetésének szabályai és még számos más hasonló „termék” lehet. A „rendszer termékeknek” nevezik a jogszabályokban, utasításokban meghatározott adatok, információk gyűjtésével, rögzítésével, tárolásával létrejövő adatbázisokat.

Feladatszabás és koordináció - a hírszerzési „termékek” előállítása

A kulcsfontosságú hírszerzési termékek előállítása csak akkor lehetséges, ha a tudás, az elemzés és a hírszerzési rendszer rendelkezésre áll a bűnüldöző hatóság számára. *A hírszerzési termékek minősége a vezetés által felállított és működtetett megfelelő képességű hírszerzési tevékenységtől függ.*

A hírszerzési termékek a hírszerzők és az elemzők együttműködésének az eredményei, amelyek azokat a lényeges beszerzett, elemzett-értékelt információkat tartalmazzák, amelyek a döntéshozók informálásához és a taktikai műveletek végrehajtásához szükségesek.

A bűnüldöző szervek hírszerzés alapú tevékenysége négy kulcs hírszerzési termékre fókuszál, amelyek az alábbiak:

Stratégiai értékelés-elemzés

Az elemzés fő célja, hogy megfelelő bűnügyi helyzetértékelést adjon a stratégiai feladatszabó és koordináló csoport részére. *Bemutassa, hogy a működési területen jelenleg milyen folyamatok zajlanak és mi várható a jövőben.*

Az értékelés célja, hogy az alapján a bűnüldöző szerv feladatainak fontossági sorrendjét állítsa fel, az ehhez szükséges erőforrások elosztását megállapítsa, támogassa a bűnüldözési feladatok tervezését és információkkal lássa el a döntéshozókat.

Az elemzés alapján egy ún. Kontroll Stratégia kerül létrehozása, amely tartalmazza a prioritások kijelölését a hírszerzési, bűnügyi, megelőzési, a közrendvédelmi, közbiztonsági egységek részére.

Az értékelés részei: cél meghatározás, az alkalmazási területe (földrajzi, funkcionális), jelenlegi bűnügyi helyzet, főbb megállapítások, a legutolsó értékelés óta történt változások, a bűnözés fő területei, demográfiai, szociális változások, minták, trendek, összegzés.

Taktikai értékelés-elemzés

Az elemzés fő célja, hogy információkkal lássa el a taktikai feladatszabó és koordináló csoportot. Ez alapján a "taktikai menü" négy elemre fókuszálnak. Az értékelés azonosítja azokat a kiemelkedő, új bűnügyi mintákat, trendeket, amelyek figyelmet érdemelnek, és további elemzést igényelnek. A nyomozások információiban bekövetkező változások, előrelépések és a megelőző intézkedések hatása a taktikai lehetőségek változtatásának azonnali szükségességét eredményezhetik.

Ha hatékonyan használják a taktikai értékeléseket, akkor azok *korai előrejelzésül* szolgálhatnak a romló közbiztonsági helyzetről, jelenségekről, amelyet például az elkövetett bűncselekmények aránya jelez. Az értékelés célja, hogy segítse az *aktuális rendvédelmi műveletek tervezését és végrehajtását*. A rendelkezésre álló erőforrások újraelosztását segítse a változó szükségletek és igények alapján.

Az értékelés tartalmazza az aktuális közbiztonsági helyzetet, a kiválasztott célpontokban beállt változásokat, sorozat bűncselekményeket és más sorozatosan elkövetett bűnös tevékenységeket, fertőzött területeket és a megelőző intézkedéseket. Továbbá tartalmazza a lehetséges későbbi műveleteket, akciókat, azok előnyeit, hátrányait, az akciók legmegfelelőbb időpontjait, időkereteket, az erőforrás igényt, illetve azok változásait.

Célpont meghatározás

A célpont meghatározás személy, csoportorientált jellegű tevékenység, amelylegendő részadatot tartalmaz ahhoz, hogy a személyek vagy csoportok ellen célzott

műveleteket kezdeményezzenek vagy folyamatban lévő műveleteket támogassanak. Ehhez szükséges a rendelkezésre álló hírszerzési információk teljes mennyisége. A hírszerzési információk kapcsolódási pontokat mutathatnak más nyomozásokkal és tartalmazhatnak olyan információkat, amelyek potenciálisan veszélyes elkövetőkre utalhatnak. A hírszerzés által beszerzett információk alapján a célpont meghatározás tartalmazza a legcélravezetőbb akciókra vonatkozó javaslatot és a hírszerzési hiányok kitöltésére vonatkozó javaslatokat, azaz a hírszerzési igények teljesítésére irányuló feladatokat.

A célpont meghatározás célja, hogy segítse a műveleti (bűnüldözési hírszerzési) munkát a lehetséges célpontok kiválasztásával, továbbá iránymutatást jelent a nyomozások számára, segíti a nyomozási cselekmények tervezését és a végrehajtási munkát.

Tartalmazza a személyes adatok közül a személy szokásaira, életstílusára, elkövetési módszereire, címekre, kapcsolataira, családtagjaira, veszélyességére vonatkozó információkat, fényképeket, bünyügyi előéletére vonatkozó adatokat, pénzügyi adatokat, közösségi adatokat, hírközlési adatokat, (telefon, email stb.), megfigyelési adatokat és a hírigényeket.

Probléma meghatározás

A probléma okainak meghatározása az emelkedő, sorozatosan elkövetett bűncselekmények vagy egyéb bűnös cselekmények alapján lehetséges. A fertőzöttségi adatok és a megelőzési lehetőségek alapján a hírszerzés-értékelés állítja elő ezt a terméket. A probléma okainak meghatározása egyaránt támogatja a célpontkijelölést, a reaktív nyomozásokat és a proaktív megelőző intézkedések alkalmazását is. *A legfertőzöttebb helyeken elkövetett bűncselekmények elemzése az elkövetők veszélyességének megállapításával és a bűnözési minták kirajzolásával segítik a bűnyügyleg fertőzött helyek ellenőrzését szoros kölcsönhatásban a megelőző intézkedésekkel.* A fertőzöttségi adatok tartalmazzák az azonosított elkövetők és elkövetőként számításba vehető személyek adatait. Az értékelés célja, hogy segítse a nyomozások információszükségleteit, valamint a célpont meghatározás és a bűncselekmények számának csökkentését célzó megelőző intézkedések információigényét.

Tartalmazza a probléma azonosítását, hátterét, okait, kármértéket, szabálysértések, bűncselekmények tárgyát, az elkövetőket, azok kapcsolatait, szociális hatását.

A hírszerzési munka fontossága, létrehozása és a hírszerző egység működtetése

A hírszerzési modell megmutatja a hírszerzés, mint tevékenység fontosságát, mivel az a kitűzött célok elérését elősegítő három kiemelt, kulcsfontosságú tevékenység egyike.

A vezetőknek kell biztosítani, hogy a hírszerzési struktúra megfelelően működjön. A hírszerzési „termékek” előállításának legmegfelelőbb módon egy erre kijelölt hírszerző egység létrehozásával és működtetésével lehetséges. A hatékony, de egyben konspirált vagy leplezett jelleggel is működő hírszerző egységnek négy fő szükséglete van: megfelelő információs források (technikai, humán), megfelelően képzett személyek, és hozzáférés a „tudásbázis” és „rendszertermékek” széles köréhez. A hírszerző egység információforrásai széleskörűek lehetnek: áldozatok, tanúk, bűnözők, informátorok, megfigyelési lehetőségek stb. A jól felszerelt

hírszerző egységnek képesnek kell lennie, hogy a létező releváns adatok széles köréhez hozzáférjen és képesnek kell lennie, hogy proaktív módon hírszerzési forrásokat és módszereket kutasson fel és alkalmazzon a hírszerzési hiányosságok kitöltésére.

A hatékony hírszerzési információk áramlását az egységen belül különféle funkciók létrehozása segítheti. A funkciókat kombinálni is lehet ott ahol a lehetőség megengedi.

A hírszerző egység élén egy olyan megfelelő beosztású, menedzsment személynek kell állnia, aki biztosítja, hogy - rajta keresztül - a feladatszabó és koordináló csoport elé már csak a hozzáadott értékekkel rendelkező, releváns, elemzett hírszerzési információk kerülnek. Ez azt is jelenti, hogy ő aktív résztvevője a csoportüléseknek. A hírszerzési vezető tehát nem csak irányítja az egységet, hanem aktív kapcsolatot teremt a hírszerzők, az elemzők és a feladatszabó, koordináló vezetők között.

Nagyon fontos, hogy a hírszerző-elemző egység ne csak olyan információkkal dolgozzon, amelyek már ismertek, vagy a büntetőeljárások során megállapíthatóak, hanem olyan információkat is gyűjtenie kell proaktív módon, amelyek másként be nem szerezhetőek, és ennek során fedett intézkedéseket is alkalmaznia kell. A hírszerzési ürök, hiányok kitöltése gyakran nem lehetséges a rendelkezésre álló információk, adatok elemzése alapján. *A hírszerzési egységnek rendelkeznie kell azokkal a képességekkel, és személyi képzettséggel, amelyek lehetővé teszik, hogy az egység humán erőforrások alkalmazásával, illetve technikai eszközök alkalmazásának a lehetőségével beszerezze az információs igényt kielégítő információkat, adatokat.*

Szükségszerűen elkülönülnek az alábbi funkciók az egységben: *hírszerzők*, akik a műveleti munkát végzik, illetve bizalmas, belső információkat beszerző forrásokat alkalmaznak, velük kapcsolatot tartanak, *az informátorokkal, bizalmi személyekkel való megfelelő kapcsolattartást ellenőrző személy* (Informant controller), és *a hírszerzők ellenőrzését, munkájuk felügyeletét ellátó személy* (Team supervision). Utóbbi személy áttekinti, osztályozza azokat az információkat, amelyek az ügy szempontjából relevánsak és az irreleváns, lényegtelen információkat kiszűri, hogy a további információgyűjtés tervszerűen működjön.

A fedett humán hírszerzési források, Európai Unió közös kritériumai és alapelvei című kézikönyv¹⁷ iránymutatásai alapján a bűnüldöző szervek humán információ forrásainak alkalmazása a rendvédelmi szervek általános bűnüldözési stratégiájának a részét kell képeznie. Az informátorok nem köthetnek, tartozhatnak egy kapcsolattartóhoz, legalább két kapcsolattartó foglalkoztathat minden egyes informátort. A kapcsolattartók képességeit és a hozzá tartozó humán források reális értékelését egy ún. Kontroller (ellenőrző, biztosító) személy végzi, aki egy tapasztalt, magasabb beosztású hivatásos személy. A Kontroller felelős az eljárási rend betartásáért, a napi szintű kapcsolattartás (képzés, feladatszabás, adminisztráció) megfelelőségéért, hatékonyságáért. A kapcsolattartó és a Kontroller folyamatos kockázatelemzést végez a humán erőforrás foglalkoztatása során. A Kontrolleren kívül a szervezetnél található a humán források nyilvántartásáért

¹⁷ EUROPOL: Covert Human Intelligence Source Handling, European Union Manual on Common Criteria and Principles, Europol, 2012. (Law enforcement only)

felelős személy is, aki kapcsolatban van az országos szintű nyilvántartásért felelős egységgel.

Az *adatmenedzser* (data manager) funkció biztosítja, hogy a beszerzett információkat értékeljék a pontosságuk, valóságtartalmuk, megbízhatóságuk és a stratégiai célokban kitűzött prioritásoknak vagy a folyamatban lévő műveleteknek való megfelelésük szerint. Ezzel a kezdeti kockázatelemzéssel, értékeléssel már ebben a fázisban elérhető, *hogy a hírszerzési igényeknek megfelelő információ kerüljön feldolgozásra* és az azonnali intézkedést, vagy továbbítást és a további információ beszerzést igénylő információk közötti különbség megállapítható legyen. Az adatmenedzser végzi az információk, adatok bevitelét a rendszerbe, és az adatokhoz való hozzáférések engedélyezését is. Az adatmenedzsernek támogatnia kell az elemzők munkáját is. Biztosítani kell, hogy az elemzőknek elegendő idejük legyen a minőségi elemzések összeállításához és ne kizárólag az alapvető adatmenedzseri funkciókat kelljen nekik ellátniuk.

Képzett elemzőkre is szükség van az egységben, akik belső képzéseken, továbbképzéseken tökéletesíteni tudják az elemzői képességeiket és az új elemzési technikákat megismerhetik.

A feladatszabási felelősség erőteljes a modell alapján. Lehetőség van közvetlen feladatokat adni a járőröknek, de ugyanúgy bonyolultabb feladatok megoldása elé állítani a menedzsermentet vagy a műveleti egységeket sürgős, előre nem tervezhető szituációkban is.

A hírszerzési egység elsődleges funkciója az, hogy gyűjtse, beszerezze azokat az információkat, amelyek a Kontroll stratégiának valamint a feladatszabó és koordináló csoport által meghatározott prioritási irányoknak megfelelnek.

Az egység csak azokat a hírszerzési információkat fogja beszerezni és továbbítani, amelyek a legnagyobb valószínűséggel segíteni tudják a meghatározott irányoknak való működést. Erőteljes irányítás szükséges, hogy a megszabott irányoktól ne térjen el a hírszerzési munka, tehát ne olyan információkat szerezzenek be, amelyek másodlagosak vagy irrelevánsak a kitűzött célokhoz képest.

A bűnügyi helyzet valójában rendkívül gyorsan változik, ami sürgős beavatkozást igényelhet, ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni. A gyors változások követése egyben a hírszerzés számára is feladatszabást jelent.

A hírszerzési munka prioritásainak kulcspontjai:

- *A hírszerzési forrásokat nem szabad kettéválasztani tekintettel arra, hogy reaktív vagy proaktív munka során jöttek létre. Sok értékes adat, információ keletkezik a reaktív nyomozati munka során, de a hatékony, proaktív hírszerzési tevékenység is rendkívül fontos.*
- *A szervezet részére rendkívüli nagy előnyt jelentenek a speciális szerepköröket ellátó, megfelelő szakemberek.*
- *A hírszerzési munka három fő összetevője a speciális hírszerzési információk összegyűjtése, elemzése és az adatok menedzselése.*

- *A hírszerzési menedzser (vezető) a katalizátor pontja a hírszerző-elemző egység irányításának és a szervezet vezetésével való összhang megteremtésének.*
- *Minden hírszerzési munkát támogatni kell „rendszer és tudásbázis termékekkel”.*

Tudás „termékek”¹⁸

Széles skálájuk található, mind nemzeti, mind helyi szinten azoknak a legjobb gyakorlatoknak, amelyekkel az eljárások tökéletesebbé tehetőek és professzionális alapon szervezhetővé válik a bűnüldöző szerv hírszerző-elemző munkája és a kapcsolattartás az egyes szervezeti egységek, társszervek között. Ilyen *a bűnüldözési hírszerző modell, az adatvédelmi irányelvek, a hírszerzési információk rögzítésének és megosztásának nemzeti szabályai, fedett műveletek, informátorok foglalkoztatásának szabályai.* Ide tartoznak a hírközlési adatok beszerzésének, ellenőrzésének szabályai, technikai, a megfigyelések végrehajtásának szabályai, a helyi hírszerzési adatok lekérési, kutatási eljárási szabályai, a társszervek elérésének szabályai, hírszerzési képzések stb.

A tudás termékek nagy részét a képzésért és oktatási felelős szervezeti egységek, illetve rendvédelmi felsőoktatási intézmények tudják legoptimálisabban közvetíteni, illetve fejleszteni.

A rendszer „termékek”

Ezek teszik lehetővé *az információk gyűjtését, rögzítését, azok használatát és megosztását.*

Alapvetően három típusra oszthatóak.

- *Az adatokhoz való hozzáférés lehetővé teszi az adatbázisokban történő keresést, összehasonlítást, adatok bevitelét, tárolását.*

A rendőrségi és más releváns adatok nagy mennyiségéhez való közvetlen hozzáférése képezi a hírszerzésalapú bűnüldözési tevékenység magját. *Az országos és helyi szintű adatbázisok, illetve a speciális adatbázisok komplex alkalmazása nagyban segíti a bűnüldözési és más hasonló releváns problémák elemzését és sikeres válaszok megfogalmazását.*

Ilyen számítógépes adatbázisok például a bűnügyi nyilvántartások, speciális nyilvántartások (pl. fegyvernnyilvántartás, gépjárművezetői nyilvántartás, ingatlan nyilvántartás stb.), hírszerzési adatbázisok, nyílt forrású adatbázisok stb.

- *Azokhoz a lehetőségekhez való hozzáférés, amelyek új információk vagy elemzett hírszerzési információk beszerzését eredményezhetik. (fedett nyomozati lehetőségek)*

A hírszerzési igények kielégítése a humán erőforrások vagy technikai erőforrások alkalmazásával beszerzett információkkal történik. A magasabb szintű

¹⁸ UNODS: Criminal Intelligence, Manual for Analysts, New York, 2011.

műveletek alkalmazása során különféle fedett technikákhoz, erőforrásokhoz való hozzáférés engedélyezése történik. Általában a legsúlyosabb vagy kategorizálva felsorolt bűncselekmények nyomozása során engedélyezett az emberi, állampolgári jogokat korlátozó intézkedések alkalmazása, és azok további alkalmazását elősegítően a végrehajtás taktikáját titokban tartják. A telefonlehallgatás, feldolgozás és a beszerzett információk elemzése igen költségigényes, ezért az ilyen jellegű módszereket csak kiemelt ügyekben javasolják.

A helyi szintű hírszerző egységeknek rendelkezniük kell a technikai felderítés lehetőségeivel, amelyek közül az ügyel arányban álló lehetőségeket alkalmazzák.

A rendszerekhez és a hírszerzési erőforrásokhoz való hozzáférés és azoknak a bűnüldöző szerven belüli elosztása jelenti a legérzékenyebb kérdést, amelyet a kormányzati és helyi prioritások és a hírszerzési stratégia határoz meg.

A hazai hírszerzési rendszerekhez, erőforrásokhoz való hozzáférés a központosított, egységesített nemzetbiztonsági és rendvédelmi kiszolgáláson alapul. A hírszerzési tevékenység során a párhuzamos erőforrások (bűnüldözési és nemzetbiztonsági) működtetése – tekintettel a szakmai sajátosságokra – ugyan költségigényesebb, de jóval hatékonyabb rendszertulajdonságokkal rendelkezne véleményem szerint.

- *Hozzáférés a biztonságos hírszerzési rendszerekhez (bűnüldözési hírszerző rendszerek pl. TIAR)*

A hírszerzési elemzett információk nagyon értékesek, ezért következetesen óvatosan kell kezelni azokat. A megfelelő egyensúlyt kell kialakítani az információk megosztása, felhasználása során. Arra kell törekedni, hogy elérjük az információkból kinyerhető maximális hatékonyságot, de egyben – bizonyos esetekben – védjük a forrás, technika biztonságát is. Számos lehetőség támogatja a hatékonyságot és az integritást, mint például az informátorok nyilvántartása, biztonságos elhelyezése a hírszerző egységnek, elemző rendszerek használata, megfelelő biztonságos megosztási csatornák stb.

A hatékony hírszerző egységnek a következő hírszerzési lehetőségek rendelkezésre állása szükséges a modell szerint:

- *bűnügyi nyilvántartáshoz hozzáférés*
- *hírszerzési adatbázisokhoz hozzáférés*
- *informátorok nyilvántartásához hozzáférés*
- *lehallgatás és más emberi jogokat korlátozó intézkedések (pl. megfigyelés) lehetősége*
- *Interpol, Europol, Sirene csatornákhöz hozzáférés*
- *külföldi bűnüldöző szervekkel való együttműködés lehetősége*
- *társszervekkel való együttműködés lehetősége*
- *elemzői eszközök, programok*
- *DNS, biometrikus adatokhoz hozzáférés*
- *nyílt forrású adatbázisokhoz hozzáférés*
- *számítógépes ügyfeldolgozó rendszer*
- *biztonságos elhelyezés*
- *megfelelő, felderítéshez szükséges eszközök*
- *biztonságos információátviteli, megosztási lehetőségek*

USA IALEIA iránymutatása a hírszerző-elemző egységek létrehozatalához¹⁹

Az fenti angolszász szakirodalom felhasználásával röviden bemutatom az Amerikai Egyesült Államokban (USA) meghonosodott bűnügyi hírszerzői modellt.

Az amerikai szakirodalom szerint az Intelligence Led Policing (ILP) lehetővé teszi az erőforrások hatékony felhasználását, a bűnüldözési munkában alkalmazható stratégiák elkészítését és a nyomozások valamint büntetőeljárások sikeres végrehajtását.

Az eredetileg Nagy-Britanniában kifejlesztett NIM-et alakították át az USA-ban a Bűnügyi Hírszerzési Adatok Nemzeti Megosztási Tervévé (NCISP). Az USA-ban 2011.szeptember 11-e óta a hírszerzési feladatok integráns részévé vált a terrorista cselekedetek megelőzése. Egyre több rendvédelmi és állami szerv alkalmazza azóta a hírszerzés alapú bűnüldözési modellt és hírszerző egységeket hoztak részre világszerte. Az ILP-t a hírszerzők és elemzők proaktív módon alkalmazzák, hogy hatékony ellenlépéseket tudjanak tenni a bűnözői csoportok tevékenysége ellen.

Az ILP lehetővé teszi a bűnüldöző szervek számára, hogy felmérjék a bűnügyi helyzetet és a bűnüldöző szerv, illetve az igazságszolgáltatás rendelkezésére álló erőforrásokat, és az elemzés alapján hatékony alternatív megoldásokat tudnak kínálni a döntéshozók részére.

Az ILP stratégiai célpontképzése lehetővé teszi, hogy a bűnüldöző szerv egyfajta prioritási sorrendet állítson fel az ügyek között aszerint, hogy mely ügyeket tud megoldani a rendelkezésre álló információk és erőforrások alapján a legnagyobb valószínűséggel. A hírszerző egységek feladata, hogy minőségi hírszerzési termékekkel támogassák a szervezet által megoldandó célokat (nem csak a bűnügyi egységek feladatait).

A hírszerző-elemző egység feladatai:

- *hírszerzési feladatok támogatása* az adatok gyűjtésével és értékelésével azokról a bűnözői csoportokról, személyekről, amelyek bűnügyi fenyegetést jelentenek;
- *nyomozások támogatása* elemzési szolgáltatásokkal és termékekkel, a prioritásként megjelölt ügyekben;
- *általánosságban támogatja* az osztályok feladatait, kiemelten az előzetesen meghatározott fontossági sorrendekre;
- *a stratégiai tervezés támogatása*, a múltbeli és jelenlegi bűnügyi trendek elemzésével a várható jövőbeli bűnügyi trendek alakulásának előrejelzése.

Az ILP modellen belül a hírszerző egység feladata, hogy elemzett-értékelt hírszerzési adatokat biztosítson a döntést hozók számára. Az elemzett információk alapján az aktuális bűnözői tevékenységre reagálva (proaktív módon) a rendvédelmi szerv kiemelt célpontokat, feladatokat (prioritásokat) tud meghatározni. Az elemzés a hírszerzési eljárás egyik legfontosabb mozzanata. A hírszerzési jelentések,

¹⁹ IALEIA: Intelligence Led Policing: Getting Started, Richmond, 2005.

összefoglalók az elemzés termékei. Az elemzéseket a teljes nyomozási eljárásban használni kell. A nyomozások tervezését nagyban elősegítik az elemzett információk. Az elemzési „termékek” bizonyítékok is lehetnek, így bemutatathatónak kell lenniük a bírósági tárgyalásokon is.

A modell szerint a hírszerzés használatának kulcsa a szervezeten belül két dologtól függ. Egyrészt a *döntéshozók* tevékenységének a *megfelelő, aktuális információkkal való támogatásától*, másrészt a hírszerzés használatának *a szervezet tagjai körében* történő minél szélesebb mértékű megértésétől és a tevékenység *széleskörű alkalmazásától*.

A hírszerző egység felépítése, működése

A modell szerint a „tipikus” hírszerző egység felépítése 1 vezetőből, 3-12 fő hírszerzőből és hasonló számú elemzőből áll. Ezt a felépítést a 75 vagy afölötti létszámú szervezeteknél alkalmazzák. Az ennél kisebb létszámú szervezeteknél nem különülnek el hírszerzők, hanem más egységek nyomozói látják el információkkal az elemzőket. A legkisebb létszámú szervezeteknél 1-2 fő látja el az értékelő-elemzői feladatokat.

Nagyobb létszámú szervezeteknél alternatív megoldásként lehet alkalmazni, hogy 12 nyomozóra 1 elemző tiszt jusson, specializált egységeknél ez az arány 1 elemző/5 nyomozó is lehet.

Az egység élén egy tapasztalt hírszerző tisztnak kell állnia ideális esetben. A hírszerző személyeknek több területen gyakorlati tapasztalatokkal bírónak, és képzettnek kell lennie. Általában felsőfokú végzettség és belső képzéseken való részvétel a követelmény.

A legtapasztaltabb hírszerzőket-elemzőket alkalmazzák a stratégiai célképzés és prioritások felállításának a támogatására, a kisebb tapasztalattal rendelkezőket az ügyelemzések támogatására.

Az elemzők bizonyos területekre specializálódnak a szakképzettségük, tapasztalatuk szerint, mint pénzügyi, stratégiai, bünelemzés stb. Másik lehetőség, hogy a szakterületek szerint specializálódnak (kábitószer, korrupciós stb.) vagy bűnözői csoportok szerint.

A hírszerző egység munkájához megfelelő adatbeviteli támogatás is szükséges. A különféle fajtájú, formátumú adatok bevitele megfelelő számítógépes adatbázisokba időigényes feladat, ezért legmegfelelőbbben ezt a feladatot képzett adatbeviteli támogatók (adatbázis menedzser) tudják ellátni. Ilyen specialisták alkalmazása támogatni tudja az elemzők és nyomozók hatékonyabb munkáját.

Hírszerzési „termékek”

Az amerikai hírszerző egységek az alábbi hírszerzési termékeket tudják például előállítani:

- *fenyegetettség értékelés*: azoknak a bűnözői csoportok vagy tevékenységek értékelése, amelyek bűnügyi fenyegetettséget jelentenek. Részei: történeti információk a csoportról, tevékenységéről, kulcsfiguráiról, csoport elhelyezkedése, bevételi forrásai (legális, illegális) csoport mérete, kapcsolata más csoportokkal, kapcsolat más illegális tevékenységekkel, a vezetők életrajza, potenciális bűnügyi fenyegetettség, a lehetséges befolyásolási szektorai az igazságszolgáltatásra, összegzés, javaslatok műveletekre

- *események sebezhetőségi értékelése (politikai)*: potenciális sebezhetőségi helyszínek az utazások során vagy a beszédek helyszínén, lehetséges helyi csoportok, amelyek megzavarják az eseményeket, a csoport ideológiája, háttere, története, erőszakossága stb.
- *kritikus infrastruktúrák sebezhetőségi vizsgálata*: célpontja lehet helyi vagy nemzetközi terrorista csoport, kockázatelemzés annak a valószínűségének a megállapítására, hogy speciális csoportok, bűncselekményt követnek el a célpontok ellen, akciótervek készítése a rendvédelmi szervek részére a fenyegetettség mértékének megfelelően, előzetes monitorozása, ellenőrzése azoknak a csoportoknak személyeknek, akiknek negatív hatása van az igazságszolgáltatásra (a vezetők, azok múltbeli bűnözői tevékenysége, bűnözésben való részvétele, földrajzi elhelyezkedés, kiterjedés, a csoport tagjai és azok sebezhetősége rendvédelmi tevékenységgel, valamint fedett műveletekkel)
- *törvények, rendeletek, iránymutatások szabályozásának elemzése*, amely alapján azok módosítását lehet kezdeményezni
- *bűnözői csoportelemzés*: kapcsolati háló, életrajzi összefoglaló a legfontosabb személyeknek, a szervezeti struktúra belső kapcsolatai, milyen hatása van a szervezetnek a folyamatban lévő bűnügyi akciókra, nyomozati lépésekre, javaslatok műveletekre, amelyek tartalmazhatnak elektronikai vagy fizikális felderítést, fedett műveleteket, informátorok alkalmazását, vagy speciális célpontképzést
- *híváslista elemzés*: előfizetői adatok, minden fontosabb kapcsolat bűnügyi háttere, legtöbb és szokatlan hívások időtartama, mintája, telefonlehallgatás kérése a híváslista adatok alapján
- *folyamat elemzés (események, tevékenységek)* ezek alapján a hiányzó láncszemek kimutatása, bizonyítékok beszerzése
- *pénzügyi elemzés* (bankkivonatok, üzleti adatok elemzése stb.)
- *ügyelemzés*, melynek eredménye gyakran fel nem tárt kapcsolatok, kapcsolódások kimutatása
- *bűnügyi minta elemzés*: hasonlóság, különbségek alapján, amely egy bűnözői személy vagy csoport általi elkövetésre, illetve jövőbeli elkövetésre utalhat
- *bűnözési térképek készítése*
- *bűnügyi helyzetértékelés*
- *bűnügyileg releváns probléma okainak meghatározása*: a bűnözői tevékenység okainak a kimutatása, hogy azok megszüntetésével a bűnözői tevékenység megelőzhető legyen (POP)
- *célpontmegjelölés*: átfogó vizsgálata bizonyos személyeknek, csoportoknak, akik a rendelkezésre álló adatok szerint gyanúsítottként számításba jöhetnek

USA – U.S. Department of Justice Office of Justice Programs Bureau of Justice Assistance: A hírszerzés alapú rendvédelem új architektúrája²⁰

Az alábbiakban az Amerikai Egyesült Államok Igazságügy minisztériumában a hírszerzés alapú rendvédelmi tevékenység témájában készített szakirodalmát szeretném röviden bemutatni.

A szerzők szerint a bűnüldözési célú hírszerzést már *a tervezési folyamatokba be kell építeni, hogy a rendvédelmi szerv a közösségi problémákra és a bűnügyekre felkészülten, megfelelő válaszokat tudjon adni.* A mai kor összetett kihívásainak megfelelően az információ megosztásnak a rendészeti tevékenység szerves részévé kell válnia és ennek formálisnak, és a mindennapi működésben jelentkezőnek kell lennie. A legfontosabb, hogy *a bűnügyi hírszerzés a minőségi információk beszerzésén és azok elemzésén nyugszik.* Ezért *a képzésre, a technikai feltételek javítására, támogató programokra kell nagy hangsúlyt fektetni.*

A rendvédelmi szervezeteknek erőfeszítéseket kell tenniük, hogy a mindenkori bűnügyi hírszerzés célkitűzéseit elsajátítsák, magukévá tegyék és *az ehhez szükséges hírszerzési eljárásokat, képességeket, egységeket hozzanak létre.* Az eljárásokat, szakpolitikákat normatívan le kell fektetni, továbbá rögzíteni kell az információ-megosztás elveit, és ki kell alakítani a megfelelő biztonsági feltételeket, valamint a személyiségi jogok és a magánszféra védelmének megfelelő jogi előírások alkalmazását.

Kérdésként felmerült a programban, hogy mit is értenek az ún. *intelligence* alatt? Az *intelligence* nem egyenlő az információval, hanem *elemzett információt* jelent. Ezen kívül *jelent magát a hírszerzést, mint folyamatot és a hírszerző szervezetet is.* Az igazságügyi program szerint különféle hírszerzési módokat lehet megkülönböztetni, ezek közül a leggyakrabban használtak az alábbiak:

A taktikai hírszerzésen olyan elemzett információkat értünk, amelyek közvetlenül támogatják az egyes nyomozások sikerét.

A stratégiai hírszerzés olyan elemzett információkon alapul, amelyek hosszú távú, vagy széleskörű bűnügyi célok megoldásait segítik elő.

A műveleti hírszerzés (bűnüldözési hírszerzés) alatt a bűnözői tevékenység beazonosítását, a célpontok kijelölését, detektálását és a tevékenység megszakítását értik. Ezenkívül a hosszú távú nyomozások sokrétű, de hasonló célpontjai elleni műveletek tervezése során is ilyen típusú hírszerzési információkat használnak. Ez véleményem szerint valójában a taktikai hírszerzés részét képezi, amely kiinduló pontja az ágazati szabályozás alapján történhet, ezt követi a büntetőeljárás keretében végzett felderítés.

A bizonyítékok feltárására irányuló hírszerzés alatt olyan elemzett információkat értenek, amelyekből a bizonyítékok hollétére, meglétére, fennállására lehet következtetni. Ezek eredménye segítségével lehet bizonyítani a

²⁰ Marlin B. PETERSON: *Intelligence Led Policing- The New Intelligence Architecture.* - Washington, Bureau of Justice Assistance, 2005.

bűncselekményt, illetve a nyomozás irányának kijelölését segítik elő. Ez a büntetőeljárás keretében végezhető speciális nyomozati tevékenységeket jelenti.

A modell szerint az elemzett információkon alapuló hírszerzésnek támogatnia kell a hatékony tervezést és a következetes végrehajtást. Sikeres tervezéssel képes a rendvédelmi szerv azonosítani és megérteni az aktuális bűnügyi helyzetet, azaz mi történik valójában a rendvédelmi szerv területén. Képes felismerni a problémák természetét, bűnügyi trendeket és a fő veszélyforrásokat. A stratégiai célképzés és prioritások felállítása kulcsfontosságú kérdés. A rendvédelmi szervek a szűkös anyagi és humán lehetőségeikkel való hatékony gazdálkodását segíti elő az elemzett információkon alapuló stratégiai tervezés.

A szerzők szerint a bűnüldözési célú hírszerzési tevékenységgel egyrészt a nyomozók leterheltségét lehet csökkenteni az elemzett információkon alapuló ügyfeldolgozás során, illetve az információ elemzés alapján már a problémák beazonosítását azok kifejlődésének megelőzését képesek lehetünk elérni.

Az igazságügyi program összegzése szerint a bűnüldözési hírszerzési képesség fejlesztésének alaplépései az alábbiak lehetnek:

- *bűnügyi információs egység felállítása, proaktív bűnmegelőzést elősegítő egységként, ami támogatja a probléma orientált rendőrségi politikát,*
- *meg kell tervezni az egység célkitűzéseit, fókuszálva a speciális bűnözői tevékenységekre és azt terjesztetni kell az egész szervezeten belül,*
- *ki kell választani képzett szakembereket, akik közé elemzők is tartoznak az egységen belül,*
- *elkülönített, biztonságos elhelyezés kialakítása az egységnek,*
- *be kell építeni és érvényre juttatni az iránymutatásokat az egység speciális eljárásaira, aktakezelésére, biztonságára, speciális kiadásokat tervezni (fedett) informátorok alkalmazásának szabályai, ellenőrzésük,*
- *képzésben részesíteni a vezetőt, a megfelelően kiválasztott tiszteket, bűnügyi hírszerzőket, bűnügyi adat menedzsert, hírszerzőket felügyelő személyt, elemzőket, figyelemmel a szerv jogi és személyzeti szabályaira,*
- *összeköttetés a szomszédos rendvédelmi szervekkel, csatlakozni a nemzeti információ megosztási rendszerhez,*
- *stratégiai és taktikai elemzési termékeket kell igényelni az egységtől és értékelni kell tevékenységüket rendszeres időszakonként,*
- *biztosítani, hogy a vezető rendszeresen találkozzon az információs egység felügyelőjével, hogy megfelelő iránymutatásokat tudjon adni.*

Az Amerikai Egyesült Államokban alkalmazott bűnügyi hírszerző modellre vonatkozó ajánlások

A bűnüldözési hírszerzési modell jogszabályi szintű rögzítése és alkalmazása angolszász területen elterjedt elsősorban. A Nagy Britanniai Nemzeti Hírszerző Modellen kívül az Egyesült Államokban található hasonló modell leírás, melynek jogszabályi alapja a Code of Federal Regulations 28-as cím 23 része „Bűnügyi hírszerző rendszerek működési szabályozása (Criminal intelligence systems

operating policies, CFR Part 23)²¹. A jogszabály 23. része részletesen leírja a bűnüldözési hírszerző rendszerek működésének szabályait, amely tartalmazza a célkitűzéseket, alkalmazhatóságot, működési alapelveket, működési irányelveket, a rendszert ellenőrző, auditáló tevékenységeket.

A bűnüldözési hírszerzés a 28 CFR Part 23 Guideline iránymutatása szerint olyan *bűnös tevékenység gyanújára utaló* bűnüldözési hírszerzési információkat gyűjt, amely alapján az érintett személy vagy csoport folyamatban lévő vagy tervezett bűnös tevékenységet folytat, és a bűncselekmény megfelel a rögzített kritériumoknak. (pl. pénzmosás, kábítószer csempészes, lopott tárgyakkal való kereskedés, zsarolás, csempészet, korrupció vagy amiben nagyszámú közreműködő vesz részt és hosszú időre szerveződnek vagy sorozatosan követik el a bűncselekményeket). A bűnüldözési hírszerzési rendszer működtetésével csak olyan információk szerezhetők be, elemezhetőek, illetve tárolhatóak, megoszthatóak, amelyek folyamatban lévő vagy tervezett, speciális bűnözői tevékenységre irányuló nyomozási vagy bünvádi eljárási tevékenységeket támogatnak. A fókuszpontban lévő bűnözői tevékenységeknek jelentős társadalmi veszélyességűnek kell lennie vagy az állampolgárok életét, tulajdonát veszélyeztetőnek. A tevékenység irányulhat tartósan működő bűnözői szervezetek bomlasztására is.

A működési elv rögzíti azt a szemléletet is, hogy a bűnüldözési célú hírszerzéssel a hírszerző egység erre kijelölt egysége vagy személyei foglalkoznak, *de a bűnüldöző hatóság/szervezet, ügynökség minden tagjának kötelessége jelenteni azokat a körülményeket, információkat, amelyek segítségével a bűncselekményeket, illetve azok elkövetőit, tervezőit be lehet azonosítani. Ez a szervezeten belüli hírszerzési tudatosság növelését, annak elterjesztését jelenti.* Ennek alapján a szervezet minden hírszerzési lehetőséggel rendelkező tagja a stratégiai prioritásoknak megfelelő észleléseket haladéktalanul továbbítja az arra jogosult egység részére. Együttműködési megállapodások megkötése alapján nemcsak a bűnüldöző szerven belül alakul ki egyfajta információtovábbítási tudatosság, hanem *más állami, civil szervek, szervezetek is továbbíthatják észleléseiket, hogy egyfajta korai előrejelző rendszer tudjon működni és időben lehessen reagálni a bűnügyileg, közbiztonságilag releváns eseményekre, tevékenységekre.*

Az információk – következetesen a jogszabályoknak megfelelően – beszerzésének és értékelésének a célja az, hogy támogassa a taktikai és stratégiai hírszerzést a gyanúsítható személyek beazonosításában illetve általánosságban segítse elő azoknak a tervezett bűncselekményeknek felderítését, megakadályozását, amelyeket a bűnüldöző hatóság/szerv, ügynökség prioritásként határozott meg, továbbá segítse a bűncselekmények megelőzését.

A leírás szerint a bűnözés monitorozása során alkalmazandó technikáknak, tevékenységeknek arányban kell állniuk az elérendő céllal. Minden erőfeszítéssel arra kell törekedni, hogy a *hírszerzési funkció folyamatban lévő vagy tervezett bűnügyileg releváns cselekményekre vonatkozzon* és a hírszerzési jelentések

²¹ Criminal intelligence systems operating policies, CFR Part 23.
<https://www.gpo.gov/fdsys/browse/collectionCfr.action?collectionCode=CFR&searchPath=Title+28%2FChapter+I&oldPath=Title+28%2FChapter+I&isCollapsed=false&selectedYearFrom=2015&ycord=1141> (Letöltve: 2016.01.05.)

megbízható és valóságos információkra alapozódnak. A hírszerző ügyiratok/file-okat a hírszerző egységek elégséges és megbízható információk alapján nyithatnak, amelyek a következő példálózó jellegű adatokat, intézkedéseket tartalmazhatják: tanúk, áldozatok, bejelentők adatai, a gyanús tevékenység összegzése, tervezett intézkedések, humán erőforrások és technikai erőforrások alkalmazására javaslat, erő, eszköz igény, tervezett költségek, felmerülő problémák stb.

A hírszerző egység a beszerzett eredményről a jogszabályokban *előírt hírszerzői formanyomtatvány szerint jelentést készít*, amelyet a közvetlen felettese jóváhagyja, majd ezt követően a beszerzett információkat elemzik, értékelik. A bűnözésről szóló hírszerzői jelentések, értékelések alapvetően a bűnüldöző hatóság/szerv, ügynökség tulajdona marad, de tartalmára nézve természetesen meg kell osztania az arra illetékes szervekkel. Amennyiben a beszerzett információk kapcsolódni tudnak folyamatban lévő nyomozásokhoz, vizsgálatokhoz, vagy azonnali intézkedéseket igényel, illetve nyomozás, vizsgálat (előzetes nyomozás) kerülhet elrendelésre akkor *továbbítani kell az illetékes személyeknek.*

Az összeállított bűnözési trendekre, mintákra, módszerekre vagy bűnözői személyekre vonatkozó elemzett információkat is haladéktalanul továbbítani kell az arra illetékes személyeknek. A modell szerint a hírszerző akták/file-ok nyitottak, zártak, minősítettek vagy nyíltak lehetnek. Azt az ügyiratot, amelyben folyamatban lévő hírszerzési tevékenység zajlik, azt nevezik „nyitott” aktának. A hírszerzői tevékenységről legalább 180 naponként státuszjelentést kell végezni, ahhoz, hogy az ügyirat nyitott maradjon. „Zárt” vagy befejezett ügyirat, amelyben a hírszerzői munkát befejezték, vagy nem vezetett eredményre, illetve nincs igazolható bűnüldözési érdek.

A hírszerzési tevékenység és a források védelme érdekében – összhangban az emberi jogokkal – minősíteni lehet az ügyiratokat. Az adminisztratív védelemnek három szintje van: „Korlátozott”, „Bizalmas” és „Belső használatú”.

A magyar bűnüldözési hírszerző modell szervezeti megoldására vonatkozó javaslat

A kutatásomban megvizsgált angolszász és kontinentális jogrendszeri példák alapján a hazai *bűnüldözési hírszerzői modellben is* a hírszerzésnek stratégiai és taktikai céljai lehetnek. A stratégiai bűnüldözési hírszerzési tevékenységnek a rendvédelmi szervek vezetőinek a bűnüldözési stratégiai döntéseit és az alapján a taktikai szintű döntések megtervezését és végrehajtását kell kiszorgálniuk. A stratégiai hírszerzés és elemzésre alapozott döntések célja elsősorban az adott terület bűnözésének feltérképezését és a változások korai előrejelzését, illetve sebezhetőségek feltárását követően ellenintézkedések megtervezése összhangban a kormányzati elképzelésekkel. A taktikai hírszerzés, elemzés, döntéshozatal és végrehajtás célja a bűnös tevékenységre, személyekre, csoportokra *utaló gyanú körülményeinek tisztázása, konkretizálása*, ami előnyomozást eredményezhet, továbbá az *azonnali intézkedést igénylő esetekben* azok végrehajtásának az elősegítése. Az azonnali intézkedések végrehajtásának eredménye alapján büntetőeljárás kerülhet elrendelésre, amely során további speciális nyomozati tevékenységek és nyílt eljárási cselekmények, intézkedések kerülhetnek végrehajtásra. Azonnali intézkedést igénylő esetben az arányosság elve alapján lehet

a fedett intézkedéseket bevezetni az ügyész haladéktalan értesítésével. A meghatározott bűncselekményekre „utaló gyanú” körülményeinek a tisztázásához is az arányosság elve alapján konkrét intézkedések megtervezése és alkalmazása lehetséges, illetve a hosszútávú műveleteket elősegítő fedett lehetőségek, amelyeket a hírszerző-elemző egységek tudnak végrehajtani hatékonyan.

A hírszerző-elemző egységeket különböző funkciójú tevékenységet végző személyek kell, hogy alkossák, akik specializálódnak szakterületekre. Ezek a külföldi minták alapján a következők: hírszerzési-elemzési egység vezetője, aki rendszeresen részt vesz a heti rendszerességgel tartott taktikai jellegű, különféle szolgálati ágak képviselői által támasztott hírigényeket is tárgyaló megbeszéléseken, valamint irányítja az egységet. Hírszerzők ellenőrzését, és munkájuk közvetlen felügyeletét ellátó személy. Ő biztosíthatja a hírszerzési munka megfelelőségét (a meghatározott irányoknak, konkrét feladatoknak megfelelően és a belső integritási szabályoknak megfelelően zajlik). Az együttműködők napi kapcsolattartását ellenőrző és a napi kapcsolattartási munkát elősegítő személy. Továbbá célszerű elkülöníteni egy személyt, adatmenedzsert, aki a beszerzett információkat értékeli aktualitás, megbízhatóság, pontosság szerint és összeveti a kapcsolódó információkkal, illetve a különböző formátumú adatokat beviszi a rendszerbe, a rendszer hozzáféréseket kiadja, ellenőrzi. Az együttműködőkkel való kapcsolattartás szabályozását az Europol ajánlásai, iránymutatásai szerinti belső terjesztésű anyagokban célszerű szabályozni. A bűnüldöző szervezet mérete vagy a bünyügyi fertőzöttség lehet meghatározó a külön egységek kialakításánál. A külföldi ajánlások szerint 75 főt meghaladó szervezetnél érdemes külön hírszerző-elemző egységet létrehozni, illetve speciális nyomozásokat igénylő területeken ettől eltérően akár öt nyomozóra is juthat 1 hírszerző-elemző személy.

Minden területi szintű szervnél (megyei rendőr-főkapitányság, Készenléti Rendőrség, Repülőtéri Rendőri Igazgatóság bűnüldözési hírszerző-elemző egység létrehozatala ajánlatos, de nagyobb létszámú helyi szintű szerveknél is szükséges. A modell szerinti hírszerzőket elsősorban a felderítő osztályok személyzete alkothatná, az elemzőket pedig az értékelő-elemző osztályok elemzői, ezeken felül létre kellene hozni a külföldi mintákban megjelenő szakmai ellenőrzést, irányítást, illetve szakmai integritást, felügyeletet ellátó, továbbá különleges szakértelemmel bíró személyek (pl. adatmenedzser) és az előzetesen lefektetett hírszerzési prioritásoknak megfelelő információk beszerzését irányító beosztásokat.

A területi hírszerző egységek koordinált, egységes szakmai, technikai támogatása, a hírszerzést folytató személyek továbbképzése, egységes metodika kialakítása érdekében szükséges a központi szerv (ORFK) irányítása ezen a területen is. A hírszerző egységeknél a nemzetközi ajánlások alapján elérési végpontokat kellene kiépíteni a NEBEK nemzetközi csatornáitól (Europol, Interpol, Sirene), amelynek tudomásom szerint technikai akadályja nincs. A hírszerző egység részére szükséges közvetlen hozzáférés biztosítása a bünyügyi és rendészeti adatbázisokhoz.

A központi és területi hírszerző egységeknek képesnek kell lenniük az előzetes nyomozás és bünyeteljárás felderítés, adatszerzés javasolt módszereinek az önálló végrehajtására (pl. puhatolás, környezettanulmány, megfigyelés, elfogás, elektronikus hírközlési adatok közvetlen ellenőrzése és feldolgozása).

Tekintettel arra, hogy ezek a módszerek az ügyészség felügyeleti és rendelkezési joga alatt állnak az előnyomozás és nyomozás során, ezért azok eredményének

közvetlen, gyors felhasználását az ügyész által kontrolált beszerzés közvetlensége és az információk, adatok azonnali feldolgozása garantálhatja.

A bűnüldözési feladatok ellátása szempontjából releváns, arra utaló körülmények, információk ellenőrzését nagymértékben elősegítheti a nemzetbiztonsági szolgálatoknál régóta végzett ún. OSINT (nyílt, nyilvános forrásokból kinyerhető információk értékelése-elemzése) tevékenység folyamatos végrehajtása. 2015 november 15-e óta megalakult a SZBEKK (Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ) feladatkörében a bűnüldöző szervek hatékony felderítő, hírszerző tevékenységét támogató ún. OSINT Központ. A központ felállítását követően távolabbi célkitűzés lehetne a bűnüldözési hírszerző modell szerint kialakított regionális szintű hírszerző egységeknél OSINT pontok kialakítása, összekötő személyek alkalmazása.

A heti rendszerességű, a szolgálati ágak felelősei részvételével zajló információs igényt támasztó egyeztetések heti szintű feladatszabást tartalmaznának, amelyhez szintén heti bontásban hozzárendelnék a rendelkezésre álló erőforrásokat a folyamatban lévő közrendvédelmi, közlekedési, migrációs, bűnügyi egyéb feladatokhoz. Ettől válhat a rendszer rugalmassá, az aktuális bűnüldözési információs igények kiszolgálására alkalmassá.

Továbbá a megvizsgált külföldi példák tapasztalatai alapján rendkívül fontos a *szervezetszintű bűnüldözési hírszerzői tudatosság növelése*, tehát minden hírszerzési pozícióban lévő (pl. járőr, közlekedési rendőr is.) személynek tisztában kell lennie a hírszerzési stratégia prioritási pontjaival és annak megfelelő információk észlelése esetében haladéktalanul továbbítania kell az információit a hírszerző egységek részére. A hírszerző rendszer továbbfejlesztésének egyik lehetősége lehet az állami szervek alkalmazottait is továbbképezni a mindennapi munkájuk során tapasztalható, általuk észlelhető, szokatlan, hétköznapi jelenségektől eltérő, vagy bűncselekmény gyanújára utaló körülményeknek, információknak a rendőrség részére kiépített csatornákon történő eljuttatására.

Összegzés

Az áttekintett külföldi európai és angolszász bűnüldözési célú hírszerző modellek alapján a fedett nyomozati lehetőségek alkalmazása mind az ágazati törvényekben, mind a büntetőeljárás törvényekben lefektetett célok elérése érdekében történik.

Az új büntetőeljárás törvény nyomozást érintő koncepcionális átalakításának kerestűzében többek között a hatékonyság, törvényesség kérdése áll.

Ezeknek a céloknak az elérését szolgálhatja – hatástanulmány elvégzését követően – a bűnüldözési hatóságoknál/szerveknél létrehozott olyan hírszerző-elemző egységek kialakítása, amelyek képesek kiszolgálni a bűnüldöző szervek komplex információs igényeit, illetve akár a vádhatóság hírszerzési igényeit is teljesíteni tudják. A vádhatóságnál pedig célszerű a beszerzett eredményt tovább elemezni tudó szakemberek alkalmazása és technikai eszközök beszerzése a maximális váderedményesség biztosítása érdekében.

Célszerűnek látszik a bűnüldöző hatóságok központi és területi szintű szerveinél (rendőrségnél megyei rendőr-főkapitányság, Készenléti rendőrség, Repülőtéri Rendőri Igazgatóság a fenti célokat kiszolgálni képes bűnüldözési hírszerző-elemző egységek létrehozatala. Továbbá nagyobb létszámú helyi szintű szerveknél, vagy a bűnügyi fertőzöttség, illetve szezonális hatások alapján is

szükséges lehet ilyen egységek létrehozása. A hírszerző-elemző egységeknél a nemzetközi ajánlások alapján elérési végpontokat kellene kiépíteni a NEBEK nemzetközi csatornáitól (Europol, Interpol, Sirene), amelynek technikai akadályai nincsenek. Továbbá egyéb adatbázisokhoz is közvetlen számítógépes elérés szükséges.

A hírszerző egységeknek képesnek kell lenniük az előzetes nyomozás és adatszerzés javasolt módszereinek az önálló végrehajtására (pl. puhatolás, környezettanulmány, megfigyelés, elfogás, elektronikus hírközlési adatok közvetlen ellenőrzése és feldolgozása).

Tekintettel arra, hogy ezek a módszerek az ügyészség felügyeleti és rendelkezési joga alatt állnak az előnyomozás és nyomozás során, ezért azok eredményének közvetlen, gyors felhasználását az ügyész által kontrollált beszerzés közvetlensége és az információk, adatok azonnali feldolgozása garantálhatja.

Másrészről a modell szerves részét alkothatja az állampolgárok biztonságérzetét növelő, közterületeken lévő fokozott rendőrségi jelenlét alkalmazása is, ahogyan a polgárőrséggel és más hasonló civil szervezetekkel való szoros együttműködés a bűnözés, bűncselekmények korai előrejelzése, illetve megakadályozása érdekében.

Nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy a javasolt bűnüldözési célú hírszerzés alapú modell nem kizárólag a bünyügyi szolgálati ág információs igényét szolgálja ki, hanem az egész szervezetben, a vádhatóságnál, és a társ, illetve partnerszervezetek, szolgálatok hírszerző-elemző tevékenysége során is hasznosulni tudnak a beszerzett és értékelt releváns információk.

Felhasznált irodalom:

- ACPO: Guidance on the National Intelligence Modell, 2005 <https://whereismydata.files.wordpress.com/2009/01/national-intelligence-model-20051.pdf> (Letöltés ideje: 2016. 01. 05.)
- CLARKE, R. V. : *Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practical Scope*. –In. Crime and Justice: An Annual Review of Research, Chicago, 1983/4. pp. 225-256.
- EUROPOL: Covert Human Intelligence Source Handling, European Union Manual on Common Criteria and Principles, Hága, 2012 (Law enforcement only)
- Hans-Gerd JASCHKE, Tore BJØRGO, Francisco del Barrio ROMERO, Cees KWANTEN, Robin MAWBY, Milan PAGON: Final Report on a European Approach to Police Science, (*PGEAPS*), CEPOL, 2007.
- IALEIA: Intelligence Led Policing: Getting Started, Richmond, 2005.
- JÁNOSA Krisztina: Az EU új bünyügyi hírszerzési modellje és az abból fakadó feladatok, diplomamunka NKE, Budapest, 2015.
- Justice Assistance, 2005.

- KENEDLI Tamás: Az EU biztonsági stratégiája és felderítő rendszere – In. DOBÁK Imre (szerk.): A nemzetbiztonság általános elmélete, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet, Budapest, 2014., pp. 55-56.
- Maren Eline KLEIVEN: Where`s the intelligence in the UK`s National Intelligence Model? –In. International Journal of Police Science and Management. 2007/3. pp. 257-273.
- Johannes KNUTSSON: Problem-Oriented Policing: From innovation to Mainstream. In. Crime Prevention Studies vol 15. Devon UK: Willan Publishing, 2003.
- Marylin B. PETERSON: Intelligence Led Policing- The New Intelligence Architecture. -Washington, Bureau of Justice Assistance, 2005.
- Jerry H. RATCLIFFE: Intelligence-led Policing, - Cullompton: Willan Publishing, 2008.
- Alfred ROLINGTON: Stratégiai hírszerzés a XXI. században, a mozaik módszer, Budapest, 2015.
- Wesley G. SKOGAN:Community Policing: Can it work? - Belmont, USA: Wadsworth, Cengage Learning, 2004.
- TILLEY, N.: Community Policing, Problem-oriented Policing and Intelligence-Led Policing, In: T. Newburn (ed) Handbook of Policing, Cullompton, Devon: Willan 2003.
- UNODS: Criminal Intelligence, Manual for Analysts, New York, 2011.
- URSZÁN József: A Harmony projekt: Európa stratégiai válasza a szervezett bűnözés kihívásaira, Nemzet és Biztonság, 2011/7., pp. 64-70.
- Kiegészítő megközelítések és intézkedések a szervezett bűnözés megelőzésére és az ellene való küzdelem érdekében, Brüsszel, 2011.május 30. 10899/11
- Criminal intelligence systems operating policies, CFR Part 23.
<https://www.gpo.gov/fdsys/browse/collectionCfr.action?collectionCode=CFR&searchPath=Title+28%2FChapter+I&oldPath=Title+28%2FChapter+I&isColapsed=false&selectedYearFrom=2015&ycord=1141> (Letöltés ideje: 2016. 01. 05.)